

סוללים דרך

בונים חירות תודעתית

מאמרי השבוע
כ"ד - כ"ח תמוז
ה'תשפ"ה

תוכן עניינים

4. ב על שפה הורסת ושפה בונה

7. ד איך נעשה את חלקנו בשינוי המציאות?

10 ה משחקי התודעה ודיפוזיה רעיונית

מי אנחנו?

'סוללים דרך' הינו מיזם העוסק בתודעה והסברה שהחל לפני מספר שנים לאור הצורך להבין את המתרחש במרחב הציבורי באופן ענייני, ללא משוא פנים ומתוך שיח בוגר ומקצועי.

לאט לאט הצטרפו למיזם אנשים רבים, עד שכיום הקהילה הגיעה לכ-17 אלף חברים (!) שמקבלים מאמר בכל יום.

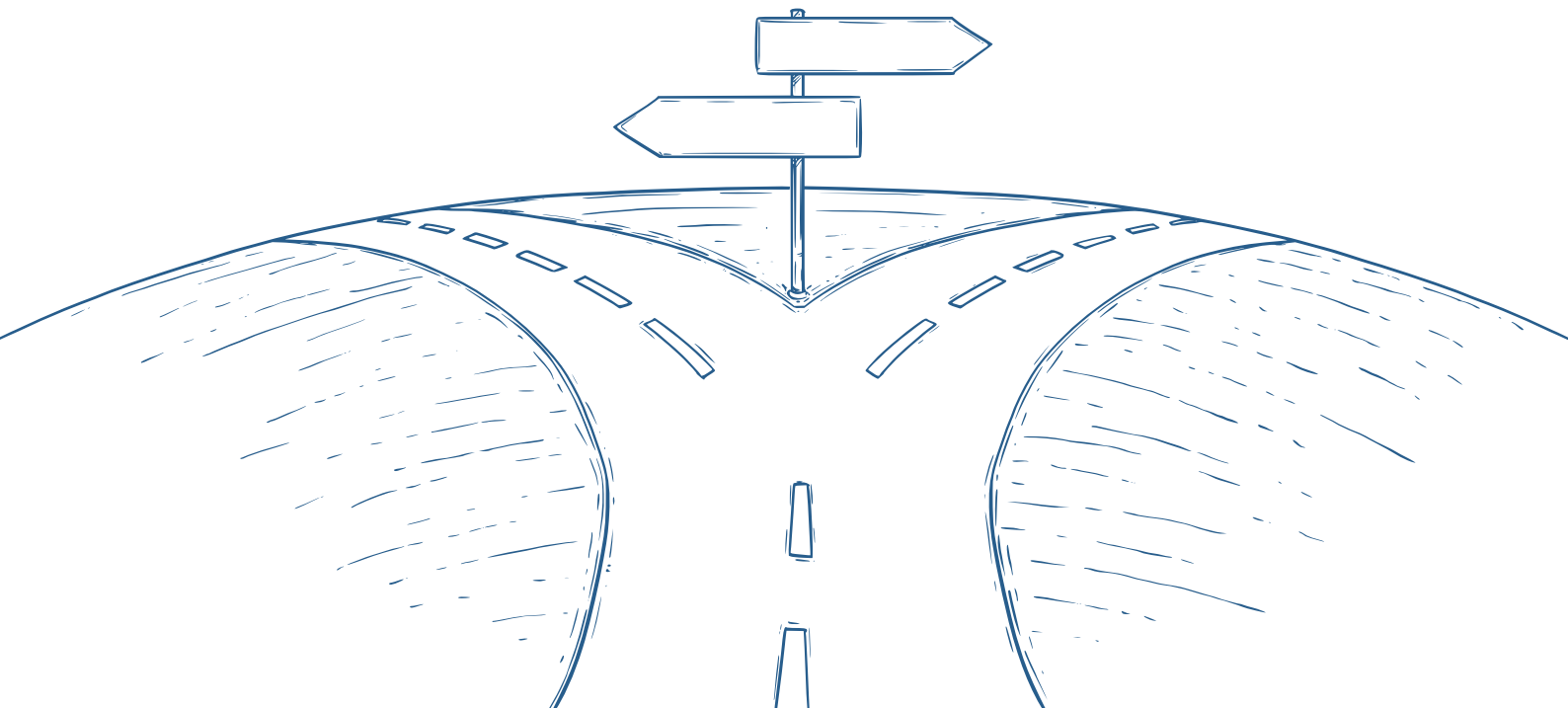
ב'סוללים דרך' אנו נוהגים לומר ש'אין לך דבר פרקטי יותר מתיאוריה טובה'.

כלומר, המיזם מאפשר לתחושות האינטואיטיביות הפשוטות של רבים, לעבור מתחושות בטן להמשגה ברורה ולתודעה סדורה. רק אדם בזה הופך להיות 'אקטיביסט' מדויק הפועל בהתאם לרוח לאומית, ציונית ויהודית.

אנו משתדלים לסקל את אבני הנגף מנהר החיים הישראליים על מנת לסייע בענווה לספינה הלאומית לנוע בבטחה ובגאון.

תגובות: ooffice@solelim-derech.co.il

להפצת החוברת: דניאל 052-757-5290

על שפה הורסת ושפה בונה

מיכאל פואה, יו"ר 'בוחרים במשפחה'

במקום
לדבר על
"מכירת
זרע"
כמעשה לא
מוסרי,
הדומה
לסחר
בילדים,
החלו
להשתמש
במונחים
מרככים:
"תורם",
"בחירה לפי
מאפיינים",
"בנק זרע"

א. פעמים רבות, תחת אירועי השעה המרכזיים מתרחשים בשקט אירועים נוספים, לא פחות דרמטיים, תוך ניצול העובדה שהקשב הציבורי מופנה לדברים אחרים.

כדאי לשים לב לפרקטיקה הזו, הואיל ויש המנצלים את השעה לצורך קידום סדר יום שהשפעותיו עלולות להיות הרסניות שנים קדימה. כך למשל קודם בעבר **חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו**, שחולל מהפכה חסרת תקדים בחיינו, סמוך להירצחו של יצחק רבין ז"ל כשהציבור כולו היה עוד בהלם מהאירוע.

ב. מעטים יודעים כי במקביל לתהליך המדיני באוסלו, שכרסם בשליטתנו בארץ ובביטחוננו, התרחש **תהליך שקט אך עיקש בכיוון של פירוק המוסד המשפחתי**. באמצעות שימוש מכונן בשפה הצליחו גופים וארגונים פרוגרסיביים לטשטש את מושג המשפחה, לרוקן אותו ממשמעותו, להפוך את המילים "אבא" ו"אמא" לביטויים כמעט פוגעניים.

מבלי להרחיב בשאלות מוסריות כבדות משקל שלא זו הבמה לעסוק בהן, ננסה הפעם להציג ממבט-על את האופן שבו **כל אלה קשורים למאבק על דמותה של מדינת ישראל כמדינה יהודית**.

ג. בשנת תשנ"ב (1992) נחקק חוק משפחות חד-הוריות. לכאורה מטרתו הייתה לסייע לאלמנות ולגרושות, אך למעשה נטמנו בו בכוונה תחילה יסודות שמערערים את רעיון המשפחה.

החוק קובע כי **"הורה יחיד הוא תושב ישראל אשר בהחזקתו ילד הנמצא עמו... שאינו נשוי ואין אדם הידוע בציבור כבן זוגו"**. כך נפתחה הדלת לעידוד נשים להביא לעולם ילד שהוא 'יתום מהולדתו' - ילד שיש לו אב ביולוגי, אך לעולם לא ידע מיהו.

במקום לדבר על "מכירת זרע" כמעשה לא מוסרי, הדומה לסחר בילדים, החלו להשתמש במונחים מרככים: "תורם", "בחירה לפי מאפיינים", "בנק זרע". **וכך האישה אינה הולכת לחנות לממכר זרעי אדם - היא הולכת ל"בנק"**.

ד. במקביל נוצר עיוות משפטי: כידוע, אם אישה נכנסת להיריון מיחסים רגילים - גם אם הבטיחה לגבר שלא תיכנס להיריון - הגבר ייחשב לאבי הילד ויחויב במזונות. אך אם אותו גבר מכר את זרעו באופן אנונימי - אחריותו נעלמת!

מדוע? ומי נכנס במקומו? - המדינה, כלומר: כולנו, באמצעות חוק משפחות חד-הוריות הנותן פריווילגיות משמעותיות גם למי שבחרה להביא יתום לעולם.

”
שאלות קשות –
כמו "מה עם
זכותו של הילד
לגדול בחיק אם?"
– אסור לשאול.
זה "לא תקין"
פוליטית"

ה. כאשר "משפחה" כבר אינה כוללת בהכרח אב ואם, קל להרחיב עוד את הגבולות. מדוע לא יוכל גם גבר לגדל ילד לבדו? בעבר לא היה אפשר לדלג על תפקיד האם – כי היא היולדת. אך בעידן הפונדקאות, ניתן "להעלים" את היולדת באמצעות תשלום לפונדקאית, ולמנות אישה אחרת לתרומת ביצית. התוצאה: ילד שאין לו אמא – לא ביולוגית, לא גנטית ולא רגשית. **שאלות קשות – כמו "מה עם זכותו של הילד לגדול בחיק אם?" – אסור לשאול. זה "לא תקין פוליטית".**

ו. הצעד הבא היה כאשר בתי המשפט המציאו את "צו ההורות הפסיקתי", שלפיו, גם שותפתה לחיים של אישה יולדת מוכרת כאם, וכן גבר שבחר לחיות עם גבר שהוא אב מוכר כהורה נוסף. **כך התרחב המושג "משפחה" – עד שהתאדה. אם הכול משפחה – שום דבר אינו באמת משפחה.**

ז. השלב הבא היה סמנטי: למחוק את המילים "אמא" ו"אבא". במקום זה יש "הורה 1" ו"הורה 2". זה התחיל בכך שנעמ"ת – הסתדרות של נשים – אסרה לקיים את טקס "אבא ואמא של שבת" בגנים, ובמקום זה יש "הורי שבת" או "תורני שבת". בהמשך התקבלה הנחיה במשרד החינוך להזכיר "הורים" במקום "אב ואם", כדי שלא לפגוע במי שאין לו. וכך, בלי ששמנו לב, **"כבד את אביך ואת אמך" הפך לביטוי פוגעני. מערך בעשרת הדיברות – לערך אסור.**

הרס המשפחה והזהות לא נעצר שם – הוא מגיע גם לזהות האישית, אך זהו נושא למאמר אחר.

ח. התרופה לתהליך פירוק זה היא אחת: האמת. האומץ לומר את האמת הפשוטה – שמגיע לכל ילד להיוולד מתוך אהבה בין אב ואם, שיקבלו אחריות על חייו.

המשפחה היא המקום שבו האיש נותן את כל כולו לבת זוגו, וכן להפך, במטרה משותפת להמשיך את שרשרת הדורות, להביא חיים לעולם מתוך כריתת ברית נישואין הכוללת נאמנות ואחריות. גם כאשר הניסיון לא צלח והמשפחה מתפרקת, למרבה הצער - האב תמיד יישאר אב, והאם תמיד תישאר אם.

ט. את האמיתות הללו יש לומר גם כשלא נעים, גם כשזה לא תקין פוליטית.

כדברי הרש"ר הירש זצ"ל: "האמת היחידה שהלכה לאיבוד בלי כל אפשרות להחזירה, היא אותה אמת שאין למחזיקיה אומץ לדבר בגילוי לב עבורה".
האמת לא הובסה מעולם מכוח ההתנגדות לה - היא הובסה רק כשחבריה היו חלשים מכדי להגן עליה.

”
האמת לא
הובסה
מעולם
מכוח
ההתנגדות
לה - היא
הובסה רק
כשחבריה
היו חלשים
מכדי להגן
עליה

איך נעשה את חלקנו בשינוי המציאות?

עזרא הימן

א. הטעות ההיסטורית

מעט אחרי שבגין נבחר לשלטון בשנת 1977, הוא התראיין לתקשורת וטבע את הביטוי "לא נבחרנו לרשת, נבחרנו לשרת". בביטוי הזה הוא בא לומר, כי לא יצר של שלטון ושליטה מוביל אותו אלא רצון לשרת את עם ישראל. אך הסיסמה התמימה והקליטה הזו, שכל כך התאימה ל'הדר' הבית"רי, הפכה את בגין הלכה למעשה לדמות אצילת נפש המנסה לפעול בהגינות בתוך מאורת שודדים. זוהי אמירה מדהימה בנאיביות שלה.

השמאל, שהפסיד בבחירות, לא התבייש להמשיך לרשת את תפקידי הניהול במדינה, גם בלי שזכה באמון הציבור. בהפקרת מכלול תפקידי הניהול הבכירים במדינה טרפדה ההתנהלות הזו של בגין את יכולתה של מפלגת השלטון הימנית לממש את רצון הבוחר וליצור בפועל מדיניות אחרת.

כך התרגל הימין במשך שנים רבות לנצח אמנם בקלפי, אך לנהל קרב אבוד נגד כל המנגנונים הציבוריים שנשארו בידי השמאל. התוצאה הייתה, שלא את עם ישראל שירתה מפלגת השלטון, אלא את השמאל, שהמשיך לרשת ולהוריש הלאה את השלטון דרך מכלול תפקידי השירות הציבורי.

ב. במה כל צד במפה משקיע את עצמו

אולם הבעיה איננה רק בהחלטה של בגין עם עליית הימין לשלטון לפני כמעט יובל. הבעיה מתחילה משאלה הרבה יותר יסודית: **במה ובמי כל צד במפה הפוליטית נוטה להשקיע את עצמו, את מחשבותיו, כשרונו, זמנו וגם הונו.**

הימין נוטה מאוד להשקיע את עצמו בשלושה מעגלים חברתיים מרכזיים: התא המשפחתי, הקהילה - לרבות בית הכנסת ומוסד הלימודים - והמעגל הלאומי-פוליטי, הכולל בעיקר את הפתק בקלפי ואת הקשר עם נציגי הציבור. **אין צורך להכביר מילים על הערך של כל אחד מהמעגלים האלה.**

השמאל אינו מצטיין בשלושת המעגלים האלה. הוא כבר לא נוטה לנצח בקלפי, הוא לא מקדש את המשפחה כמו הימין, ופחות חי בתוך מסגרת של קהילה. מאידך גיסא, הוא משקיע הרבה מאוד מהונו ומזמנו באקטיביזם חברתי ופוליטי, בהרבה מאוד תחומים בעלי השפעה מכרעת על החברה והמדינה: אקדמיה, פקידות ציבורית, עמותות, ארגונים, מיזמים חברתיים, ועדות וועדים, מועצות ציבוריות, תקשורת המונים, פרסום וקמפיינים, ועוד ועוד. שימו קלפי בכל אחד מהמקומות האלה ותקבלו תוצאה שונה לגמרי מהתוצאה הרשמית הארצית.

הבעיה מתחילה משאלה הרבה יותר יסודית: במה ובמי כל צד במפה הפוליטית נוטה להשקיע את עצמו, את מחשבותיו, כשרונו, זמנו וגם הונו

”
**המשקל של כל
הדברים האלה,
שהשמאל כל כך
משקיע בהם, הוא
פעמים רבות גדול
הרבה יותר מאשר
של הפתק בקלפי**

לא ניתן להמעיט בחשיבותם של כל המעגלים והתחומים האלה. כשתפיסה פרוגרסיבית מייצרת דומיננטיות בהכשרה המקצועית באקדמיה, בנורמה השלטת בפקידות הציבורית, במאות ואף אלפי עמותות בעלות הון כספי בלתי נגמר, ברוב גופי התקשורת הממוסדת וגופי הפרסום, כל הרצף הזה יחד מייצר דומיננטיות שהיא הרבה פעמים גדולה יותר מכוחה של ממשלה נבחרת.

מכבש הכוח הזה מייצר לחץ חברתי מתמשך על כל המגרש, ויתרה מזו - הוא בונה מרכזי כוח בתפקידים הבכירים האמורים לנהל בפועל את המדינה.
המשקל של כל הדברים האלה, שהשמאל כל כך משקיע בהם, הוא פעמים רבות גדול הרבה יותר מאשר של הפתק בקלפי.

ג. כיצד באמת מתנהלת מדינה

רבות דיברנו בקבוצה זו על הבריונות שבניסיון להכתיב מדיניות בצורה כוחנית, באמצעות שימוש בסמכות של מוסדות לא נבחרים כגון מערכת המשפט ואכיפת החוק והפקידות בכלל. זאת על אף שהמערכות הציבוריות אמורות ליישם את המדיניות של השלטון הנבחר. הרי כך אמורה לעבוד מדינה שהריבון בה הוא העם!

כדי לתקן את המצב הזה, לא מספיק לדרוש בזכותה ובחובתה של ממשלה נבחרת להוביל דרך. הציפייה שעצם הדרישה הצודקת תספיק כדי לשנות את המציאות מיסודה - מתעלמת מהטבע האנושי, ועוד יותר מזה, מהטבע הישראלי הדעתני. גם אם נצליח לנטרל בריונות וכוחנות זדונית, קשה לצפות מאנשים ליישם במקצועיות ובמסירות מדיניות שהם אינם מאמינים בה. לכן המינויים והתרבות הניהולית חייבים להתאים לתוצאה בקלפי.

הציבור הגדול שניצח בקלפי ושנבחר הציבור שלו הקימו ממשלה, צריך להיות מעורב הרבה יותר ביישום של מדיניות ימין יהודית ציונית הן בשירות הציבורי והן במכלול הלחצים החברתיים הנוצרים על ידי ארגונים אזרחיים בתקשורת, בכנסת וברחובות.

חברים! אין דרך לעקוף או לייתר את הצורך להפשיל שרוולים ולהשתלב במעגלים של מעורבות ציבורית אזרחית, הן דרך השירות הציבורי והן דרך מיזמים אזרחיים. רק באמצעות מעורבות כזו במכלול שדות העשייה המרכזיים תיווצר לאט לאט מסה קריטית, שתטה את הכף ותשנה את פני המדינה ומוסדות החברה.

התהליך כבר התחיל. המודעות הולכת וגדלה. הימין נכנס לזירה. אך עוד דרך ארוכה לפנינו, והפער הבלתי נתפס בין מספרן של עמותות ימין לעמותות שמאל והיקף פעולתן יוכיח. זהו אחד האתגרים המעשיים החשובים של הדור הצעיר.

ד. תודעה, אומץ וקבוצות השתייכות

לא מספיק להיות מעורבים. צריך גם הכשרה, לימוד, ידע, תודעה, עמוד שדרה ואומץ לב. לא מספיקה יכולת אישית, יש גם צורך בקבוצות השתייכות חזקות בתוך מעגלי העשייה השונים. אי אפשר שפרקליט ציבורי שהוא איש ימין לא ירגיש בודד, כשהוא מוקף באנשים שהמובן מאליו שלהם הוא עיתון 'הארץ'. רבים שנכנסו למקומות האלה התאימו את עצמם ושינו את עורם. עד שתיווצר מסה קריטית של שינוי, אנו זקוקים לסביבה שתחזק את הדרך שלנו ותחדד את המחשבות שלנו.

אתם צעירים? דרככם המקצועית עוד לפניכם? יש לכם רצון ויכולת להיות מעורבים יותר ולהשפיע על זהותה היהודית של מדינת ישראל? - תלמדו מקצועות כאלה, תחפשו משרות כאלה, ותתחברו לתוכניות ולקבוצות שיעזרו לכם לשמור על זהותכם. השלב הבא בהשבת מדינת ישראל לזהותה מונח לפתחכם!

אם אתם חשים שזה נוגע לכם, אתם מוזמנים להירשם לתוכנית בנושא זה שאני שותף בה, בהודעה המצורפת

סטודנטיות

מעוניין להבין יותר טוב את התהליכים שקורים במדינה? רוצה לבנות עמוד שדרה חזק ויציב בהלכי הרוח הרושמים וגזעיים עלינו? מעוניין להשתלב בעשייה והשפעה הציבורית? מעוניין לקדם זהות יהודית ציונית במדינת ישראל?

**בואי לשנה מחכימה ומשמעותית של העמקה ולימוד בחברה איכותית בסוגיות הליבה של התרבות הישראלית והעולמית
בין הנושאים הנלמדים - שורשי התפיסות של ימין ושמאל, לאומיות, פמיניזם ומשפחה, דמוקרטיה, מערכת המשפט תקשורת ועוד. התוכנית כלייזר הרב יגאל לוינסקיין.**

20 מפגשים בימי רביעי אחה"צ 3 בירושלים.

הצטרפו למסע מרתק ומשמעותי ביצירת תודעה והבנת תהליכים

להרשמה

משחקי התודעה ודיפוזיה רעיונית

איתי אסמן

א. עצרו רגע ונסו להיזכר כיצד השתנה סדר היום הציבורי במדינת ישראל. את הפרחים יש לשלוח לתקשורת הישראלית בעיקר.

כאשר ישנו ריכוז של אנשים מתוחכמים או אנשים העוסקים בפרסום, הדעות שלהם בהכרח יעברו גם לאנשים הפחות חכמים. אני קורא לזה 'דיפוזיה רעיונית'

לפני כשנה התנהל קמפיין שקרא ל'ממשלת אחדות', תוך הסבר על כך שהשסע בחברה הישראלית הוא הסכנה החמורה ביותר ושהחזרת החטופים היא היא המטרה העליונה שיש, וכדי להימנע מאסון - אנחנו חייבים לחתור לממשלת אחדות.

כך קידם הארגון המתעתע "הרבעון הרביעי" קמפיין עם שילוט ובו נתניהו, אריה דרעי ויאיר גולן, תחת המסר "אין ברירה, רק ממשלת אחדות!". הסברנו כאן בקבוצה שמדובר בקמפיין דה-לגיטימציה ציני לממשלה, אבל יש שחשבו שאנחנו פשוט נגד אחדות. (חפשו באתר שלנו את המאמר 'משחקי התודעה').

חלפה שנה, והתקשורת, ארגוני השמאל והפרוגרס החליפו את דפי המסרים.

האחדות כבר פחות באופנה. הם החליטו ליצור מחנה חדש: "ברית המשרתים" - בלי החרדים (ועם הערבים, שששש).

לאן נעלמה בקשת האחדות? מה קרה לסכנת השסע בעם? הם החליטו כי מעתה יש סכנה גדולה יותר - החרדים המשתמטים. זו הפצה המתקתקת שיש לנטרלה.

ב. כיצד אירע שהאזרחים שינו את התודעה כל כך מהר?

ככה זה כשאתה פיון על לוח שחמט של מעצבי התודעה, המשחקים לך במחשבות. בכסף גדול אפשר למכור לך הכול. מחר ישכנעו אותך לסלוח לחרדים ולחזור לאחדות.

כיצד קורה שאנשים נופלים בפח הזה ונוסעים ברכבת הרים מחשבתית, המזיזה אותם מהקצה אל הקצה?

ג. חשיבה ביקורתית וקרום חצי-בררני

כדי להסביר את התופעה נקפוץ לרגע למשל ממדעי הטבע והביולוגיה. אל תלכו לאיבוד.

מדוע כשמכניסים סוכר לתוך מים הוא מתמוסס ומתערבב בכל נפח המים באופן שווה? לתופעה הזו קוראים בביולוגיה "דיפוזיה" (ובעברית: פעפוע), מדובר בפיזור של חומר ממקום עם ריכוז גבוה למקום עם ריכוז נמוך עד להגעה למצב של ריכוז אחיד.

דיפוזיה קיימת גם בעולם הרעיונות.

כאשר ישנו ריכוז של אנשים מתוחכמים או אנשים העוסקים בפרסום, הדעות שלהם בהכרח יעברו גם לאנשים הפחות חכמים. אני קורא לזה 'דיפוזיה רעיונית'.

נשאל: אם כך, כיצד התאים בגוף אינם מתפוצצים מכל מיני חומרים מרוכזים שנכנסים לתוך הגוף?

”
**מה שקורה לאנשים
 רבים, הצורכים
 תקשורת ללא חוש
 ביקורת, הוא שאין
 לתודעה ולשכל שלהם
 "קרום חצי-בררני".
 אין להם יכולת להבדיל
 בין רעל לבין מזון חיוני**

התאים מוקפים ב"קרום חצי-בררני", שהוא שכבה של שומנים וחלבונים השומרת על התא. היא מפרידה בין הסביבה הפנימית של התא לסביבה החיצונית ומאפשרת רק לחומרים חיוניים להיכנס לתוך התא.

כך התא נשאר אינדוידואל בתוך המערכת הגופנית. הוא גם מושפע, אבל רק ממה שהוא רוצה להיות מושפע.

מה שקורה לאנשים רבים, הצורכים תקשורת ללא חוש ביקורת, הוא שאין לתודעה ולשכל שלהם "קרום חצי-בררני". אין להם יכולת להבדיל בין רעל לבין מזון חיוני. הכל נקלט אצלם בתודעה והופך להיות חלק מהם. למעשה הם עוברים 'דיפוזיה רעיונית' - כמו סוכר המתמוסס במים ו'מאבד את עצמיותו', כך תודעתם נשטפת במבול הרעיונות והקמפיינים. במקרה הרע הם מאבדים את החשיבה העצמית שלהם, ובמקרה היותר גרוע הם הופכים להיות שותפים מלאים של הקמפיינים, ללא הבנה שהם משרתים אג'נדה ההורסת את הדברים שהם מאמינים בהם. מה שנקרא - 'אידיוטים שימושיים'.

גם לאנשים חכמים קשה להבחין בזה, כי 'דפי המסרים' וההשפעה על התודעה מגיעים מכל עבר: מערוצים 12 ו-13, מ'תאגיד השידור הציבורי', גלי צה"ל, רשת ב' וכו', וגם מ'מקור ראשון' וממאמרי דעה בערוצים הנחשבים דתיים. כך נוצר לחץ חברתי שאינו מאפשר לחשוב אחרת. אף אחד הרי לא רוצה להרגיש שונה, מוזר או לא מוסרי. בנוסף, אין תודעה אחרת שהם נחשפים אליה.

ד. יודגש: בקמפיינים האלו יש בדרך כלל נקודת אמת. אחדות היא באמת ערך חשוב, וגיוס כל עם ישראל ובתוכם החרדים הוא באמת דבר חשוב.

אבל מי שלפני שנה צעק "אחדות עכשיו" ולפתע צועק "ברית משרתים עכשיו" - הוא ללא ספק בדיפוזיה רעיונית וללא שום חשיבה ביקורתית (מלבד מנהלי הקמפיין כמובן, אצלם הכול מחושב).

**אם אתה
נמצא
במקום
העוסק
בתודעה,
אתה חייב
לצרוך
במקביל
תוכן
ביקורתי.
הגיע מרצה
כלשהו
להרצות על
נושא
כלשהו?
תתכונן.
קרא עליו
ועל דעותיו.
חפש מי
סובר
אחרת. זה
בדרך כלל
יספיק
כמענה
ראשוני**

מעצבי התודעה, שדיברו כל הזמן על החטופים ועל "עסקה בכל מחיר" בעזה, עוברים בהדרגה לקמפיין הבא - "הרעב בעזה", תוך שימוש בידיעות שקריות ובתמונות של ילדים מורעבים בעזה (בדרך כלל ליד אותם ילדים צנומים נמצאים בתמונה הורים או חברים מלאים ושבעים).

מטרת הקמפיין הזה היא לגרום למדינת ישראל להפסיד במלחמה על ידי קריאה לעולם להפעיל עלינו לחץ לסיום המלחמה. וכמובן, הקמפיין פוגע בהחזרת החטופים. מי שאין לו חשיבה ביקורתית יאמץ בהדרגה את 'דף המסרים' הזה, ומדובר באזרחים רבים במדינת ישראל בלי שום חשיבה ביקורתית.

אם אתם חברים בקבוצה זו, אתם כנראה מודעים לשקר הזה, אבל שימו לב לתמונת הפאזל השלמה ולא רק לחלק ממנה.

ה. מה אפשר לעשות?

ראשית - להכיר במציאות.
שנית - חיסון רעיוני. זה מה שאנו משתדלים לעשות פה.
הכלל הוא פשוט: אם אתה נמצא במקום העוסק בתודעה, אתה חייב לצרוך במקביל תוכן ביקורתי. הגיע מרצה כלשהו להרצות על נושא כלשהו? תתכונן. קרא עליו ועל דעותיו. חפש מי סובר אחרת. זה בדרך כלל יספיק כמענה ראשוני.

הכול - האקדמיה, התקשורת, מכוני המחקר, משרד החינוך והתרבות וכו' - מאוד מאוד פרוגרסיבי. כאשר נכנסים לצפות בערוץ תקשורת, לא נכנסים לזירה סטרילית; יש שם אג'נדה ועולם ערכים שהצופה מושפע מהם.

ומי שלא צורך תקשורת? אין דבר כזה.

הרי איך אנו יודעים שיש חטופים בעזה? ואיך יודעים שהחרדים לא מתגייסים? כי מי שלא צורך תקשורת בערוצים המקובלים, צורך אותה דרך סביבתו - דיפוזיה רעיונית, זוכרים?